

Dharmačakrapravartanasútra, Dhammačakkappavattanasutta¹

(Rozprava o roztočení kola Nauky)

Takto jsem slyšel:² Jednou dlel Vznešený³ u Váránasí na místě zvaném Isipatana v Gazelím háji.⁴ Vznešený oslovil patero mnichů:⁵

“Ó mnichové, jsou dvě krajnosti,⁶ kterým by se měl vyhnout ten, kdo odešel do bezdomoví:⁷ je to ona připoutanost ke smyslovým rozkoším⁸ a světským potěšením, nízká, ubohá, tuctová, a neprospěšná, prováděná běžnými lidmi⁹, neušlechtilá¹⁰ a ona připoutanost k sebeumrtvování, strastná,¹¹ neušlechtilá a neprospěšná. Oběma těmito krajnostem, mnichové, se Tathágata vyhnul a plně pochopil střední cestu, jež otevírá oči, skýtá poznání,¹² vede ke klidu, k vědění, k probuzení,¹³ k nirváně.

A která je, mnichové, ona střední cesta,¹⁴ již Tathágata plně pochopil, jež otevírá oči, skýtá poznání, vede ke klidu, k vědění,¹⁵ k úplnému probuzení,¹⁶ k nirváně?

¹ Tj.: 2. *Suttapitaka* (Koš nauky či Koš súter), 2.3. Sanjuttanikájá (Soubor skupin), Mahávagga, Saččasamjutta, 11.

² *Evam me suttam ekam samájam* (P), *Évam majá šrutam ékasmin samajé* (S).

³ *Bhagavant* (P, S) - dosl. “obdařený (skvělým) zbožím”, přeneseně pak “ctihodný, vznešený, velkolepý”.

⁴ *Migadája, Migadáva* (P), *Mrgadája Mrgadáva* (S) - Antilopí háj.

⁵ *Pañčavaggija, bhaddavaggija* (P), *pañčavargika, bhadravargija* (S) - prvních pět žáků Vznešeného (doslova “skupina pěti” nebo “skupina blažených”, pět učedníků *Uddaky Rámaputty* (P), *Udraky Rámaputry* (S). Byli to: 1. *Aññáta Kondañña* (P), *Ádžňáta Kaundinja* (S) 2. *Bhaddija* (P), *Bhadrika* (S) 3. *Vappa* (P), *Vášpa* (S) 4. *Assadži* (P), *Ašvadžit* (S) 5. *Mahánáma* (P), *Mahánáman* (S).

⁶ *Anta* (P, S) - dosl. konec, krajnost, extrém.

⁷ *Pabbadždža* (P), *pravradžja* (S) - odchod do bezdomoví.

⁸ *Káma* (P, S) - chtíč či chtivost po slasti, rozkoši, smyslové potěšení. *Káma* je nejenom touhu po smyslovém ukojení, ale také i potěchou z něho. Je pět druhů chtíče: zrakový, sluchový, pachový, chuťový a hmatový.

⁹ *Puthudždžana* (P), *prthagždžana* (S) - obyčejní svěští lidí, nedbající ušlechtilé stezky. Opak *árjadžana* (S), *arijadžana* (P).

¹⁰ *Anárja* (S), *anarija* (P) - neurozený, (s)prostý, obyčejný.

¹¹ *Dukkha* (P), *duhkha* (S) strast, utrpení, trýzeň.

¹² *Abhiñña* (P), *abhidžña* (S) - šestero nadpřirozených či kouzelných znalostí, totéž co *iddhi* (P), *rdđhi* (S).

¹³ *Sambódhi* (P, S) (ú)plné probuzení.

¹⁴ *Madždžhimápatipadá* (P), *madhjamápratipadá* (S) - střední cesta, Buddhova ušlechtilá osmidílná stezka.

¹⁵ *Ñána* (P), *džňána* (S) - vědění, znalost věci intelektem, racionální znalosti, ale také znalost čtyř vznešených pravd.

¹⁶ *Abhisambuddha* (P, S) od *abhisambódhi* (P, S), *abhisambódhana* (S) - úplné probuzení.

Je to tato ušlechtilá¹⁷ osmidílná¹⁸ stezka:¹⁹ pravé²⁰ pochopení,²¹ pravé rozhodnutí,²² pravá řeč,²³ pravé jednání,²⁴ pravé živobytí,²⁵ pravé snažení,²⁶ pravá bdělost,²⁷ pravé soustředění.²⁸

Toto, mnichové, je ona střední cesta, již Tathágata plně pochopil, jež otevírá oči, skýtá poznání, vede ke klidu, k věděni, k probuzení, k nirváně.

Hle, mnichové, toto je ušlechtilá pravda²⁹ o strasti: zrození³⁰ je strastné, stáří³¹ je strastné, nemoc je strastná, smrt³² je strastná, spojení s věcmi nemilými je strastné, odloučení od věcí milých je strastné, slovem: pět skupin lpění³³ je strastných.³⁴

Hle, mnichové, toto je ušlechtilá pravda o příčině strasti.³⁵ je to ona žízeň,³⁶ jež vede ke znovuzrození, pojí se s radostí a vášní a tu a tam se něčím potěší, totiž žízeň žádosti,³⁷ žízeň po bytí³⁸ a žízeň po nebytí.³⁹

¹⁷ *Arija* (P), *árja* (S) vznešený.

¹⁸ *Arijatthangikamagga*, (P) *árjástángamára* (S).

¹⁹ *Magga* (P), *mára* (S).

²⁰ *Sammá* (P), *sanjak* (S).

²¹ *Sammáditthi* (P), *sanjagdršti* (S) - správný náhled, názor, tj. znalost /(*ñána* (P), *džhána* (S))/ čtyř ušlechtilých pravd /*arijasacča* (P), *árjasatja* (S))/.

²² *Sammásankappa* (P), *sanjaksankalpa* (S) - správný záměr, obnáší: 1. zřeknutí se světa (*nekkhamma* (P), *naiškranja* (S)), 2. laskavost a dobrou vůli (*avjápada* (P, S) a 3. neublíživání, nenásilí /*ahinsa* (P, S), či *avihinsa*/.

²³ *Sammáváča* (P), *sanjagváč* (S) - správná řeč, mluva, tj. nelhat, neklevetit, nemluvit hrubě, sprostě ani nesmyslně.

²⁴ *Sammákammanta* (P), *sanjakkarmánta* (S) - správné chování, tj. nezabíjet, nekrást, neprostopášnit.

²⁵ *Sammádživa* (P), *sanjagadživa* (S) - správné žití, je vytváření a zachování vlastního životního stylu vzhledem k době i ke společnosti.

²⁶ *Sammávájáma* (P), *sanjagvjájáma* (S) - správná (cílevědomá) snaha, jež prostupuje čtyřmi stupni ušlechtilé stezky /*arijamagga* (P), *árjamára* (S))/ k potlačení neblahých /*akusala* (P), *akušala* (S))/ a podpoře blahých /*kusala* (P), *kušala* (S))/ věcí a jevů.

²⁷ *Sammásati* (P), *sanjaksmti* (S) - správné sebeupamatování či bedlivost, tj. sebeovládání, duševní vyrovnanost, důsledná introspekce, to znamená dbát těla (*kája* (P, S), cítění /*védana* (P, S))/, myslí /*čitta* (P, S))/ a dharmy /*dhamma* (P), *dharma* (S))/.

²⁸ *Sammásamádhi* (P), *sanjaksamádhi* (S) - správné soustředění, obsahuje čtvero stupňů meditace /*dhjána* (P), *džhána* (S))/.

²⁹ *Sacča* (P), *satja* (S) - pravda, *arijasacča* (P), *árjasatja* (S) - úplná, vznešená a ušlechtilá pravda.

³⁰ *Džáti* (P, S) – zrození.

³¹ *Džara* (P, S) - stárnutí a chátrání.

³² *Marana* (P, S) – smrt.

³³ *Upádána* (P, S) - lpění, lnutí, připoutanost, ulpívání.

³⁴ *Pañčupádánakkhandha* (P), *pañčópádánaskandha* (S) - patero ulpivacích složek bytosti /*khandha* (P), *skandha* (S))/. *Upádánakkhandha* (P), *upádánaskandha* (S) - činné přijímání tohoto světa, aktivní vztah k němu, lnutí a lpění, bytí v něm skrze patero složek bytosti, devátá součást řetězce podmíněného vznikání.

³⁵ *Dukkhasamudaja* (P), *dukkhasamudaja* (S) - vznik, příčina vzniku strasti, utrpení.

Hle, mnichové, toto je ušlechtilá pravda o zániku strasti.⁴⁰ je to naprosté zničení⁴¹ oné žizně, její odvrhnutí, vzdání se oné žizně, neulpívání na oné žizni.

Hle, mnichové, toto je ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti.⁴² je to ona ušlechtilá osmidílná stezka: pravé pochopení, pravé rozhodnutí, pravá řeč, pravé jednání, pravé živobytí, pravé snažení, pravá bdělost, pravé soustředění.

[1.]

[1.1.] ,Toto je ušlechtilá pravda o strasti‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti,⁴³ o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost,⁴⁴ vědění,⁴⁵ světlo.

[1.2.] ,Tato ušlechtilá pravda o strasti by měla být plně pochopena‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[1.3.] ,Tato ušlechtilá pravda o strasti byla plně pochopena‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[2.]

[2.1.] ,Toto je ušlechtilá pravda o příčině strasti‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[2.2.] ,Tato je ušlechtilá pravda o příčině strasti, vyžaduje překonání [příčiny strasti]‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[2.3.] ,Tato ušlechtilá pravda o příčině strasti byla mnou naplněna překonáním [strasti]‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[3.]

[3.1.] ,Toto je ušlechtilá pravda o zániku strasti‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[3.2.] ,Tato je ušlechtilá pravda o zániku strasti, by měla být uskutečněna‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

³⁶ *Tanha* (P), *tršna* (S) - “žízeň”, touha, chtivost, choutka.

³⁷ *Kámatanha* (P), *kámatršna* (S) - touha po smyslové rozkoši, též *kámačchanda* (P, S).

³⁸ *Bhavatanha* (P), *bhavatršna* (S) - touha po existenci.

³⁹ *Vibhavanha* (P), *vibhavatršna* (S) - touha po neexistenci. *Vibhava* (P, S) - nebytí, touha po nebytí, zánik. Tento pojem může zéž znamenat “znásobení bytí”, rozvoj, vrcholnou seberealizaci, důstojné postavení, moc a bohatsví.

⁴⁰ *Dukkhaniródha* (P), *dukkhaniródha* - zánik strasti.

⁴¹ *Virága* (P, S) - potlačení všech citových hnutí, třetí stupeň meditace */džhána* (P), *dhjána* (S)/.

⁴² *Dukkhaniródhagaminipatipáda* (P), *dukkharódhagaminipatipáda* (S) - způsob (cesta) zániku strasti.

⁴³ *Dhamma* (P), *dharmá* (S).

⁴⁴ *Pañña* (P), *pradžña* (S).

⁴⁵ *Vidžža* (P), *vidja* (P) - vědění, znalost, trojí pochopení, jež je předpokladem probuzení (*bódhi* (P, S)), totiž pochopení a znalost podstaty (1) řetězce znovuzrozdování */sansára* (P, S)/, (2) čtyř ušlechtilých pravd */arijasačča* (P), *árjasaťja* (S)/ a (3) způsobu, jak se vymanit z “vlivů”, to jest z pout, jež vážou ke znovuzrozdování.

[3.3.] ,Tato ušlechtilá pravda o zániku strasti byla uskutečněna‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[4.]

[4.1.] ,Toto je ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[4.2.] ,Toto je ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti, která by měla být rozvinuta‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

[4.3.] ,Toto je ušlechtilá pravda o cestě vedoucí k zániku strasti, která byla rozvinuta‘: tak jsem, mnichové, prohlédl skutečnosti, o nichž jsem dříve neslyšel, zrodilo se ve mně poznání, moudrost, vědění, světlo.

Dokud jsem, mnichové, nezískal patřičně jasný vhled⁴⁶ a poznání čtyř ušlechtilých pravd ve všech těchto třech okruzích a dvanácti dílech, neprohlašoval jsem, že jsem ve světě⁴⁷ s jeho bohy, s Márou a Brahmou, ani mezi tvorstvem se šramany⁴⁸ a bráhmany, bohy a lidmi,⁴⁹ dosáhl nejvyššího,⁵⁰ úplného probuzení.⁵¹

Avšak od té doby, mnichové, co jsem získal patřičně jasný vhled a poznání čtyř ušlechtilých pravd ve všech těchto třech okruzích a dvanácti dílech, prohlašuji, že jsem ve světě s jeho bohy, s Márou a Brahmou, mezi tvorstvem se šramany a bráhmany, bohy a lidmi, dosáhl nejvyššího, úplného probuzení.

Vznikl ve mně vhled a poznání: nezvratné je osvobození mé mysli,⁵² toto je mé poslední zrození,⁵³ nebude dalšího přeruzování.”

Tak promluvil Vznešený a patero nadšených mnichů nalezlo v jeho slovech zalíbení.

⁴⁶ *Dassana* (P), *daršana* (S) - doslovně “pohled, náhled”, vlastní názor, rozumová úvaha založená na intelektu, schopná vyloučit nepřistojnost či nepravost */kilésa* (P), *kilésa* (S)/, falešné názory */ditthi* (P), *dršti* (S)/, pochybnosti */vičikiččka* (P), *vičikitsa* (S)/ a přehnanou náklonnost k obřadům. Buddha často zdůrazňoval, že víra, či spíše důvěra v nauku (*dhamma* (P), *dharma* (S)) spočívá v pevném osobním přesvědčení, tedy na vlastním názoru.

⁴⁷ *Lóka* (P, S) - svět či vesmírná sféra, počítají se zejména tři: podsvětí, svět (země) a nebesa. Nadsmyslově se uvažuje o třech světech: *tilóka* (P), *trilóka* (S).

⁴⁸ *Samana* (P), *šramana* (S).

⁴⁹ *Manussa* (P), *manušja* (S) - člověk, jedna z možností znovuzrození */gati* (P, S)/ každého jedince.

⁵⁰ *Anuttara* (P, S) - nejvyšší, “nad nějž není”, př.: *anuttarajána* (P, S) - “vůz, nad nějž není”, starší a téměř nepoužívané pojmenování pro mahájánu.

⁵¹ *Sammásambódhi* (P), *sanjaksambódhi* (S) - tj. správné probuzení.

⁵² *Čittavimutti* (P), *čittavimukti* (S) - osvobození mysli, srdce. Složeno z: *čitta* (P, S) - mysl, vlastně synonymum přemýšlivého ducha */mana* (P), *manas* (S)/ a vědomí */viñňána* (P), *vidžňána* (S)/. Tedy se jedná o souhrnné označení psychických procesů a projevů, jak pojmových, tak i rozlišovacích. Druhá část je z: *vimutti* (P), *vimukti* (S) - vysvobození, osvobození, někdy též spása */vimokka* (P), *vimókša* (S)/.

⁵³ *Antimádžáti* (P, S) - poslední zrození.

A vskutku, když byl podán tento výklad, v ctihodném Kondaňňovi vyvstalo oko Dhammy, zbavené prachu, zbavené nečistot: “Cokoli má povahu vzniknout,⁵⁴ to všechno má povahu zaniknout.”⁵⁵

Když Vznešený roztočil Kolo nauky,⁵⁶ pozemní božstva⁵⁷ provolala tato slova: “Vznešený ve Váránasí, na místě zvaném Isipatana, v Gazelím háji, roztočil Kolo nauky, které nemůže být zatočeno zpět žádným šramanou, bráhmanem, bohem, Márou či Brahmou, ani kýmkoliv jiným na světě.”

Slyše slova pozemních božstev i všechna ostatní božstva na všech úrovních bytí provolala tato slova: “Vznešený ve Váránasí, na místě zvaném Isipatana, v Gazelím háji, roztočil Kolo nauky, které nemůže být zatočeno zpět žádným šramanou, bráhmanem, bohem, Márou či Brahmou, ani kýmkoliv jiným na světě.”

Takto zde v tu chvíli a okamžik, dosáhl hluk až po brahmovský svět.⁵⁸ A všech těchto deset tisíc světových prvků⁵⁹ se zachvělo, zatřásl a bylo otřeseno. Na světě se objevila veliká, nezměrná záře, přesahující i velikou sílu božstev.

Vtom Vznešený pronesl tato radostná slova: “Vskutku, můj drahý Kondaňňa pochopil, vskutku, můj drahý Kondaňňa pochopil!”

A od té doby se proto jméno Aňňakondaňňa stalo novým jménem ctihodného Kondaňňi.

⁵⁴ *Samudaja(dhamma)* (P), *samudaja(dharma)* (S) - vznik věci.

⁵⁵ *Niródha(dhamma)* (P), *niródha(dharma)* (S) - zánik věci.

⁵⁶ *Dhammačakka* (P), *dharmáčakra* (S) - kolo dharmy.

⁵⁷ *Bhummádéva* (P, S).

⁵⁸ *Brahmalóka* (P, S).

⁵⁹ *Lókadhátu* (P, S): složeno z *lóka* (P, S) - svět, oblast a *dhátu* (P, S) - danost, prvek, živel.

